

myös alkoholin tulee olla yksi houkuttin tässä.

Toisensuuntainenkin kehitys on tietysti myös mahdollinen. Jäämme kiinnostuneina odottamaan, mitä tapahtuu.

Kari Paaso

Tietoja vuoden 1987 anniskelutoiminnasta

Anniskelutoiminnan kehittäminen

Anniskeluoikeuksien laadulliset myöntämisperiaatteet pysyivät kertomusvuonna ennallaan (Alkoholipolitiikka 2/1987). Etusija annettiin alkoholipoliittisesti suotaville pienille ruokaravintoloille, jotka useimmiten olivat toimineet jo aiemmin keskioikeuksien.

1980-luvulla anniskeluoikeuksien määrällisiä myöntämisperiaatteita on asteittain kevennetty. Kun vuonna 1980 anniskeluoikeuksien lisäys sai olla enintään 1 %, niin vuonna 1987 ravintoloiden lisäykselle ei asetettu tiukkoja määrärajoituksia. Anniskeluoikeuksia myönnettiin edelleenkin alkoholipoliittisen tarveharkinnan, hakijan soveltuvuuden sekä ravitsemisliikkeen tason ja toimintaajatuksen mukaan.

Noudatettu myöntämispoliittikka on omalta osaltaan vaikuttanut siihen, että anniskelukulutus on selvästi miedontunut ja ruoan osuus ravintoloiden liikevaihdosta kasvanut ja alkoholin osuus vastaavasti pienentynyt. Kansainvälisesti ottaen Suomen ravintolarakenteessa ovat ruokaravintolat olleet aliedustettuina ja viihderavintolat yliedustettuina. Myöntämispoliittikalla on näin vaikutettu myös suomalaisen ravintolakulttuuriin.

Huhtikuun alusta tuli voimaan Alkon esittämä alkoholilain muutos, joka salli väkevien juomien anniskelun aloittamisen kello 11 sekä juna-anniskelussa kaikkien mietojen juomien

anniskelun muillekin kuin ruokailijoille.

Huhtikuussa siirryttiin anniskeluhinnoittelussa kansainväliseen kokonaishinnoitteluun. Siinä pöytiin tarjoilussa tarjoilupalkkio sisällytetään asiakkaalle ilmoitettavaan anniskeluhintaan ja tarjoilupalkkio voi olla sama koko viikon.

Syyskuussa selkeytettiin myös ravintoloiden hintaryhmäjako siten, että perushintaryhmän ne ravintolat, joissa tarjoillaan pöytiin, saivat periä ylemmän hintaryhmän anniskelukorvausta. Näin muodostettua uutta hintaryhmää kutsutaan yleishintaryhmäksi. Alkon hallintoneuvosto päätti kertomusvuonna sallia myös teollisuusalkoholijuomien (eli alkoholijuomaveroittoman alkoholin) myynnin ravintoloille ruoan valmistukseen käytettäväksi.

Alkon hallintoneuvosto valtuutti anniskeluasioista vastaavan johtajan myöntämään kokeilumielessä mini-baarioikeuksia lähinnä erityishintaryhmän hotellien kustantajahuoneisiin. Kokeilu kestää vuoden 1989 loppuun, ja siihen mennessä tehdään tarvittavat päätökset.

Ravintoloiden vähäinen määrä ja tiukka anniskeluoikeuksien myöntämispoliittikka ovat perinteisesti kahlinneet ravintoloiden välistä kilpailua ja taanneet myös ravintoloiden kannattavuuden. Anniskeluoikeuksien myöntämispoliittikan keventyminen on lisännyt ravintoloiden välistä kilpailua. Tätä ravintolaelinkeinonkin toivomaa kehitystä on tuettu kehittämällä myös anniskeluhinnoittelua.

Vuoden 1988 alussa päätettiin ottaa käyttöön järjestelmä, joka mahdollistaa alkoholijuomien juomakoh-

taisen hinnoittelun asetettujen minimi- ja maksimihintojen rajoissa. Aiemmin hintasuhteet eri tuotteiden välillä olivat kiinteät ja hintojen muuttaminen edellytti, että kaikkien juomien hinnat on laskettava uudestaan.

Käyttöön otetussa hinnoittelujärjestelmässä ostohinnaltaan kalliimpi alkuperäispullote ei saa olla anniskeluhinnaltaan vastaavaa kotimaista valmistetta tai pulloa huokeampi. Samassa yhteydessä vähennettiin merkittävästi hinnoitteluun liittyvää työtä niin ravintoloissa kuin Alkossa-kin hinnoittelun periaatteita sinänsä muuttamatta. Kokonaisuutena järjestelmän muutoksella voi olla vain hintoja laskeva vaikutus, sillä enimmäishinnat määräytyvät entiseen tapaan.

Anniskeluoikeuksien myöntäminen

Merkittävin muutos anniskeluoikeuksien myöntämisessä kertomusvuonna oli se, että Alkon hallintoneuvosto ei asettanut ravintoloiden lisäykselle kattoa, muutoinhan laadulliset myöntämisperiaatteet pysyivät ennallaan. Vahvistettujen periaatteiden mukaan oikeuksien myöntämistä rajoitettiin ravintoloille, joissa anniskelun voitiin olettaa muodostuvan liikevaihdon kannalta määräväksi. Uusien oikeuksien myöntäminen painotettiin anniskelupoliittisesti myönteisiin ruoka- ja matkailuravintoloihin.

Ravintoloiden määrä lisääntyi 286:lla. Useimmilla uusista pienistä ruokaravintoloista oli jo aiemmin ollut lupa anniskella keskioleutta, joten kyse ei ollut tältä osin uudesta kapasiteetista. Osittain myöntämispoliiti-

Taulukko 1. Anniskeluoikeudet oikeusluokittain ja hintaryhmittäin 31. 12. 1987

	A	B	Br	yht.	muutos vuoden alusta
Erityishintaryhmä	74			74	+ 14
Yleishintaryhmä	1 587	131	245	1 963	+272
Yhteensä	1 661	131	245	2 037	+286
Muutos vuoden alusta	+176	+25	+85	+286	

kan seurauksena keskioluen anniskelulupien määrä väheni 104:llä ja tästä 79 luvan vähennys tapahtui kaupungeissa. Lupia oli voimassa vuoden vaihteessa 2 580.

Hallintoneuvosto käsitteli kertomusvuonna kaikkiaan 410 anniskelu-oikeushakemusta. Uusia oikeuksia myönnettiin 315 ja ennakkopäätöksiä anniskelu-oikeuksien myöntämisestä hankkeen valmistuttua tehtiin 38. Uusista oikeuksista oli tavanomaisia A- ja B-oikeuksia 142 ja rajoitettuja B-oikeuksia 173. Hakemuksia hylättiin 57. Kertomusvuon-

na aloitti 304 ravintolaa toimintansa ja 18 anniskelusopimusta purettiin ravintolan lopettamisen vuoksi. Lisäksi 116 ravintolan anniskelu-oikeuksien laajuutta muutettiin paremmin ravintolan toiminta-ajatusta ja palvelutasoa vastaavaksi.

Kotimaassa kulkevista matkustajalaivoista yhteensä 42:ssa anniskeltiin alkoholijuomia; A-oikeuksia oli 29, B-oikeuksia oli 13, näistä 4 B-oikeuksia. Rautateiden ravintolavau-
nuissa harjoitti yksi yritys, Liikenne-
ravintolat Oy, mietojen alkoholijuomien anniskelua.

Taulukosta 1 ilmenee sopimusten määrän kehitys hintaryhmittäin ja oikeuksien laajuuden mukaan ryhmiteltynä. A-oikeuksien voimakas kasvu johtuu siitä, että 103 toimivan ravintolan anniskelu-oikeudet laajennettiin täysiksi oikeuksiksi. Pieniä ruokaravintoloita suosiva myöntämispolitiikka taas käy hyvin ilmi taulukosta 2.

Anniskelu-oikeuksien myöntäminen erityisesti pienille ruokaravintoloille alkoi vuonna 1978. Taulukon 3 mukaan yksityisten osuus anniskelusopimuksista on noussut vuoden 1978 45,6 %:sta viime vuoden lopun 63,7 %:iin. Eniten menetti anniskelusopimuksia osuustoiminta, joka on menettänyt osuuttaan 12 prosenttiyksikköä. Valtion osuus sopimuksista on 4,9 % ja kymmenessä vuodessa on tapahtunut vähennystä 1,9 prosenttiyksikköä.

Anniskelukulutus

Alkoholilain alainen anniskelukulutus kasvoi 4,9 % viime vuonna (taulukko 4). Keskiolulain alainen anniskelukulutus väheni 0,4 % ja koko anniskelukulutus kasvoi siten 3,9 %. Anniskelun osuus kokonaiskulutuksesta oli 23,3 %.

Mietojen juomien kulutuksen kasvu jatkui kertomusvuonnakin (taulukko 4). Voimakkaimmin kasvoi mietojen viinien ja keskioluen kulutus; osaltaan prosenttisen kasvun suuruus johtuu pienistä volyymeistä. Anniskelukulutuksesta 60 % on mallasjuomien kulutusta, ja A-olutta kulutettiin anniskelussa jopa enemmän kuin vähittäismyynnissä.

Taulukko 2. Anniskeluravintolat tyypeittäin ja hintaryhmittäin 31. 12. 1987

	lukumäärä	muutos vuoden alusta	keskim. asiakaspaikkoja/ravintola	hintaryhmät erityis	yleis
Kaupunki- ja kokoushotellit	72	+ 5	631	42	30
Lomahotellit	133	+ 18	250	5	128
Taajamahotellit	213	+ 4	261	6	207
A-ruokaravintolat	342	+103	140	16	326
B-ruokaravintolat	271	+108	77	—	271
Viihderavintolat	283	— 3	264	4	279
Olutravintolat	133	— 1	130	—	133
Kortteli- ja kantapaikat	371	+ 31	135	—	371
Tyypittämättömät	219	+ 21	197	1	218
Yhteensä	2 037	+286	199	74	1 963

Taulukko 3. Anniskelusopimukset omistajaryhmittäin 31. 12. 1987 ja omistajaryhmien %-osuudet anniskelusopimuksista, asiakaspaikoista ja myynnistä vuonna 1987

	lukumäärä	muutos vuoden alusta	anniskelusopimuksista	osuusprosentit asiakaspaikoista	ravintolamyynnistä
Yksityiset	1 298	+242	63,7	53,7	45,2
Osuustoiminnalliset	431	+ 27	21,1	25,0	33,2
Yhdistykset, kerhot, kuntapohjaiset	209	+ 16	10,3	13,6	9,8
Valtio	99	+ 1	4,9	7,7	11,8
Arctia Oy	36	—	1,8	3,9	6,1
Kantaravintolat Oy	41	—1	2,0	2,4	3,6
Liikenneravintolat Oy	13	+2	0,6	0,6	1,0
Yhteensä	2 037	+286	100,0	100,0	100,0

Taulukosta 5 voi todeta, että vaikka kokonaiskulutus kasvoikin, niin asiakaspaikkakohtainen kulutus las-
ki. Samasta asiakasmäärästä on kil-
paillessa yhä useampi ravintola.
Ravintoloiden lukumäärän kasvu oli
voimakkainta B-ruokaravintoloissa,
samoin asiakaspaikkakohtaisen kulu-
tusten lasku.

Ravintolamyynnin 20 eniten myy-
tyä alkoholijuomaa (pl. mallasjuo-
mat) olivat vuonna 1987 seuraavat:

	litraa
Gin Long Drink	7 262 602
Koskenkorva	1 557 582
Dry Vodka	964 926
Karahvivalkoviini	445 507
Karahvipunaviini	385 445
Whisky &&&	337 349
Dry Silver Gin	323 403
Cognac Monopol	217 521
Marli Cider	194 813
Bacardi Carta Blanca	158 414
Gin	104 471
Ron Cabana	104 030
Elysée N:o 1	89 241
Liebfraumilch	86 783
Vin Blanc Touraine	65 478
Jaloviina*	63 810
Campari	63 200
Côtes du Rhône	60 877
Café	60 177
Karahvirooseviini	58 639

Nämä 20 eniten myytyä lajia muo-
dostavat anniskelumyynnistä 85 %.

Anniskeluravintoloiden myynti

Anniskeluravintoloiden myynti

kasvoi 13,3 % (taulukko 6). Kun
tarjoiluhinnat nousivat 6,6 %, tulee
koko ravintolamyynnin volyymin
kasvuksi 6,3 %. Alan tuottavuus
nousi 2—3 %. Majoitusmyynti kas-
voi nimellisesti vajaat 10 %. Huonei-

Taulukko 4. Alkoholilain alaisen anniskelukulutuksen määrä, rakenne ja osuus kokonaiskulutuksesta vuonna 1987, 100 %:n alkoholina

	tuh. litraa	muutos %	osuus-% anniskelu- kulutuksesta	osuus-% juomaryhmän kokonais- kulutuksesta
Viinat	1 275	+ 4,4	19,0	13,0
Muut väkevät juomat	696	— 1,2	10,4	14,2
Väkevät yhteensä	1 970	+ 2,3	29,4	13,4
Väkevät viinit	44	— 4,4	0,6	2,9
Miedot viinit	262	+10,7	3,9	13,1
Viinit yhteensä	306	+ 8,3	4,5	8,7
Long drink -juomat	400	— 2,3	5,9	35,7
Vahva olut	3 978	+ 6,5	59,3	56,5
Keskiolut	58	+27,3	0,9	0,7
Miedot yhteensä	4 742	+ 6,0	70,6	23,6
Kaikki yhteensä	6 712	+ 4,9	100,0	19,3
Keskiolutlain alainen anniskelukulutus 100 %:n alkoholina oli 1 381 000 litraa, eli kulutus väheni 0,4 %.				

Taulukko 5. Anniskelukulutus 100 %:n alkoholina asiakaspaikkaa kohti sekä kulutuksen juomaryhmittäinen jakauma ravintolatyypeittäin vuonna 1987

	kulutus/ asiakas- paikka litraa	muutos 87/86 %	tyypin %-osuus kokonais- kulutuk- sesta	tyypin %-osuus asiakas- paikoista	kulutuksen %-jakauma juomaryhmittäin		
					väkevät juomat	viinit	mallas- ja long drink -juomat
Kaupunki- ja kokous- hotellit	14	— 3	9	12	43	11	46
Lomahotellit	7	— 7	4	8	49	6	45
Taajamahotellit	16	— 2	13	14	40	3	57
A-ruokaravintolat	15	— 5	9	12	21	11	68
B-ruokaravintolat	7	—15	2	5	1	10	89
Viihderavintolat	21	— 3	23	19	33	3	64
Olutravintolat	44	+ 1	12	4	13	2	85
Kortteli- ja kantapaikat	34	— 1	25	13	25	2	73
Tyypittämättömät	6	—10	3	13	36	8	56
Yhteensä	17	— 5	100	100	29	5	66

Taulukko 6. Anniskeluravintoloiden myynti tarjoilupalkkioineen vuonna 1987

	myynti		myynti/		myynti/	
	yhteensä	muutos	ravintola	muutos	asiakaspaiikka	muutos
	Mmk	%	1 000 mk	%	mk	%
Kaupunki- ja kokoushotellit	1 347	+13,7	18 714	+ 5,8	29 186	+ 3,7
Lomahotellit	500	+12,3	3 730	- 2,8	14 722	- 2,5
Taajamahotellit	1 156	+ 7,9	5 400	+ 5,4	20 583	+ 6,2
A-ruokaravintolat	1 212	+30,4	3 554	- 8,6	25 103	- 7,7
B-ruokaravintolat	362	+42,1	1 352	-12,5	17 283	-10,3
Viihderavintolat	1 603	+ 4,6	5 624	+ 5,0	21 328	+ 2,2
Olutravintolat	642	+ 8,1	4 827	+ 9,7	37 223	+15,5
Kortteli- ja kantapaikat	1 466	+13,6	3 941	+ 3,8	29 035	+ 2,3
Tyypittämättömät	358	+ 8,2	1 343	+ 0,5	6 712	- 0,5
Keskimäärin	8 646	+13,3	4 245	- 2,6	21 363	+ 2,2

Taulukko 7. Anniskeluravintoloiden myynnin jakauma tyypeittäin vuonna 1987

	myynnin tileittäinen %-jakauma			
	Alko	olut	ruoka	muu myynti
Kaupunki- ja kokoushotellit	29	15	47	9
Lomahotellit	25	12	53	10
Taajamahotellit	32	25	32	11
A-ruokaravintolat	17	21	56	6
B-ruokaravintolat	4	16	74	6
Viihderavintolat	33	34	22	11
Olutravintolat	22	52	19	7
Kortteli- ja kantapaikat	28	42	21	9
Tyypittämättömät	24	22	44	10
Keskimäärin	26	28	37	9

den hintataso nousi runsaat 5 %, joten myynnin määrä nousi hieman yli 4 %.

Anniskeluhinnat nousivat vuoden alussa 6 % ja anniskelukorvaus samoin 6 %. Kokonaishinnoitteluun siirtymisen yhteydessä anniskeluhinnat nousivat 0,5 %. Ravintoloiden kannattavuuden myönteistä kehitystä edesauttoi osaltaan myös mahdollisuus ostaa ruoan valmistukseen ve-

rotonta keittiöalkoholia kesäkuusta lähtien. Edelleen syyskuun alussa noin tuhat perushintaryhmän ravintolaa, joissa tarjoillaan pöytiin, sai mahdollisuuden periä ylemmän hintaryhmän maksimihintoja; tämä ratkaisu nosti korvausta 2 %. Vuositasolla anniskelukorvaus kasvoi siten 6,8 % ja alkoholijuomien myynnin kokonaiskate nousi myynnin kasvun seurauksena 15 %.

Taulukossa 6 näkyy myös hyvin myöntämispolitiikan seuraus. Ruokaravintoloiden ryhmissä nousi myynti eniten, mutta ravintola- ja asiakaspaiikkakohtaiset myynnit laskevat eniten. Kapasiteettiin suhteutettu myynti nousi ylivoimaisesti eniten olutravintoloissa; olutravintoloiden määrähän väheni viime vuonna yhdellä.

Kaikkien ravintoloiden yhteen laskettu ravintolakohtainen myynti laskei ja asiakaspaiikkakohtainen myynti nousi. Syynä tähän on se, että kun ravintolamäärä nousi viime vuonna 16,3 %, niin asiakaspaikkamäärä nousi vain 10,8 % ja ravintolan keskikoko pieneni 209 asiakaspaiikasta 199 asiakaspaiikkaan. Anniskelumyynti nousi 12,9 % ja ruoka ja muu myynti 13,7 %. Myynnin tileittäinen tyyppi-kohtainen jakauma näkyy taulukosta 7.

Vuoden vaihteessa 1987/88 suoritettujen hinnoittelun uudistuksen yhteydessä tehtiin eräitä hintajärjestelmään liittyviä yksinkertaistuksia, jotka eivät vaikuttaneet hinnoittelun tasoon. Samoin tuettiin talonviini-käytäntöä kehittämällä hinnoittelua tältä osin.

Vuoden vaihteen jälkeen Alko kerää ravintoloilta säännöllisesti itseään varten ja elinkeinon toivomuksesta myyntiin liittyvää tietoa, joka

luovutetaan hotelli- ja ravintolaelinkeinon etujärjestöjen käyttöön. Tilastokeskusta ja etujärjestöjä varten Alko kerää kolmannesvuositaitietoa ravintola-alan henkilökunnan määrän ja rakenteen kehityksestä. Väitteet Alkon liiallisesta tiedonkeruusta ovat nykyään perusteettomia.

Perinteisesti suurin osa ravintoloista on perinyt anniskelussa maksimihintoja. Ravintoloiden välinen koventunut kilpailu ja hinnoittelujärjestelmän uudistaminen ovat jossain määrin laskeneet ravintoloiden hintoja maksimitason alapuolelle lähinnä menekkituotteiden osalta.

Anniskelukorvauksen ja hintatason määrittämisessä vallitsee eturistiriita. Asiakkaat haluavat alkoholinsa mahdollisimman halvalla. Alkoholipoliittisesti ajatellen taas mahdollisimman korkeat hinnat pienentäisivät kulutusta, mutta toisaalta heikentäisivät ravintoloiden toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Ravintolat taas haluaisivat ostaa alkoholinsa mahdollisimman halvalla ja myydä mahdollisimman kalliilla.

Neuvottelutilanteessa Alkon tulee nähdä sekä elinkeinon perustellut tarpeet että asiakaskunnan intressit. Monilla paikkakunnilla ravintolat ovat Suomen alkoholijärjestelmän perusteella monopoliasemassa ja myyvät alkoholia juridisesti Alkon lukuun. Suuria muutoksia hinnan määrittämisessä tulisi edellä mainittujen perusteiden vuoksi välttää.

Samanaikaiset anniskeluhinnoittelujärjestelmät kuin Suomessa ovat käytössä muun muassa Islannissa ja Norjassa (väkevät juomat). Ruotsissa anniskeluhintojen valinta on vapaa, mutta miedoille juomille on asetettu hintatasosta riippuva maksimihinta ja väkeville juomille vastaavasti minimihinta.

Suomessa anniskelun hintataso on selvästi Pohjoismaiden alin. Esimerkiksi Ruotsin noin kaksinkertaiset hinnat ovat laskeneet anniskelun osuuden noin kolmasosaan Suomen vastaavasta osuudesta. Hinnoittelun vapauttaminen Ruotsissa 1960-luvun alkupuolella ei ollut missään mielessä asiakasystävällinen teko, koska hinnat nousivat ravintoloissa yhdessä yössä noin 100 %. Alkoholinkulutus siirtyi pitkälti ravintoloiden ulkopuolelle. Ruotsissahan ovat ongelmana laittomat, "mustat", huvi-

Taulukko 8. Valvontatoimenpiteet alkoholilain ja keskiolulain alaisissa anniskelupaikoissa vuosina 1986 ja 1987

	AlkoL:n alaiset		OlutL:n alaiset	
	1986	1987	1986	1987
Lopulliset peruutukset	—	—	2	—
Määräaikaiset anniskelukiellot	3	3	33	30
Varoitukset	57	55	41	27
Kirjeet	57	61	17	17
Ylihinnan takaisinperintä	1	2	—	—
Yhteensä	118	121	93	74

huoneistot. Svenska Dagbladetissa julkaistun tutkimuksen mukaan vuodesta 1962 lähtien erilaisista peruspalveluista ja -tuotteista selvästi eniten ovat nousseet ravintoloiden hinnat (424 % ottaen huomioon rahnarvon muutokset).

Kannattavuusseuranta

Alkon ja Hotelli- ja ravintolaneuvosto r.y:n yhteiseen kannattavuusseurantaan osallistuu tällä hetkellä noin 340 toimipaikkaa. Seuranta on osallistujille vapaaehtoinen ja maksuton. Palauteraportissa esitetään toimipaikan sekä muiden samaa toimintatyyppiä edustavien toimipaikkojen tuloslaskelmätietoja ja niiden muutokset edellisen vuoden vastaavasta ajanjaksosta.

Tammi-elokuussa 1987 oli seurantaan osallistuvien hotellien käyttöaste 9,0 % ja anniskeluravintoloiden 10,7 % liikevaihdosta. Käyttökatteet ovat parantuneet edellisen vuoden tammi-elokuuhun verrattuna hotelleilla 0,1 ja ravintoloilla 1,0 prosenttiyksikköä.

Alko toteutti Hotelli- ja ravintolaneuvoston kanssa sovitun työtuntipohjaisen tuottavuusselvityksen lokakuulta 1987. Kaikkiaan 1 678 ravintolaa, 84 % anniskeluravintoloista, ilmoitti työtuntitietonsa, joista ravintoloiden myyntitietojen perusteella laskettiin tehokkuuslukuja. Ravintoloiden työn tuottavuudessa todettiin olevan suurta hajontaa. Ravintolatyypeistä parhaiten menestyivät olutravintolat sekä kortteli- ja kanta-paikat. Sijainnin mukaisessa vertailussa olivat pääkaupunkiseudun ravintolat selvästi muiden kaupunkien ja kuntien ravintoloita tehokkaampia.

Anniskelun valvonta

Anniskelurikkomuksien aiheuttamien toimenpiteiden määrä pysyi alkoholilain alaisessa anniskelussa edellisen vuoden tasolla (taulukko 8). Taulukossa mainittuihin liittyi lisätoimenpiteitä: varoituksen lisäksi yksi ravintola määrättiin menettämään määräajalta osa anniskelukorvauksesta. Kahdelta ravintolalta perittiin takaisin niiden alkoholijuomista perimä ylihintaa. Yleisimmät epäkohdat olivat päihtyneiden oleskelun salliminen ravintolassa sekä päihtyneille anniskelu. Näihin liittyi usein järjestyshäiriö. Toisaalta on todettava, että epäkohtia ei ollut aikaisempia vuosia enempää huolimatta anniskeluravintoloiden määrän kasvusta.

Toimenpiteisiin johtaneita epäkohtia havaittiin 46 tapauksessa poliisilin, 41 tapauksessa Alkon ja 15 tapauksessa kunnallisen alkoholitarastajan suorittamissa tarkastuksissa. Loput 19 toimenpidettä aiheutivat usean valvontaviranomaisen havainnoista.

Keskioluen anniskelussa valvontatoimenpiteiden määrä on selvästi vähentynyt. Vähentymisestä voidaan päätellä, että keskioluen anniskelun hoito on edelleen kohentunut.

Viime kevään erityistarkastuksissa tarkastettiin 2 075 keskioluen anniskelupaikkaa. Anniskelupaikoista noin 90 % toimi itsepalveluperiaatteella ja yli 300 liikkeessä keskioluen anniskelu oli sidottu ruokailuun. Päihtyneitä henkilöitä havaittiin 105 anniskelupaikassa ja päihtyneille anniskeltiin 48 liikkeessä. Valtaosa tapauksista oli yhden tai kahden päihtyneen henkilön oleskelun sallimista tai heille anniskelua.

Taulukko 9. Ravintolahenkilökunnan lukumäärä vuonna 1987

	lukumäärä keski- määrin	muutos 87/86 luku- määrä	%
Hovimestarit	1 388	– 8	– 0,6
Tarjoilijat ja tarjoilijaharjoittelijat	10 515	+562	+ 5,6
Vahtimestarit	2 294	– 95	– 4,0
Baarimestarit ja kassanhoitajat	3 457	– 93	– 2,6
Keittiöhenkilökunta	8 756	+304	+ 3,6
Soittajat ym. esiintyjät	507	– 53	– 9,5
Muu henkilökunta	1 424	+ 30	+ 2,2
Ravintolahenkilökunta yhteensä	28 341	+647	+ 2,3
Majoitushenkilökunta	2 922	+172	+ 6,3
Johtajat	1 315	+152	+13,1
Konttorihenkilökunta	835	+ 9	+ 1,1
Vakinainen henkilökunta yhteensä	33 413	+980	+ 3,0
Osa-aikahenkilökunta	4 100	+625	+18,0

Viime elokuussa Palvelututkimus Oy suoritti Alkon toimeksiannosta ravintolahenkilökuntaa ja asiakkaita koskeneen haastattelututkimuksen. Tutkimuksessa selvitettiin, mitkä seikat rajoittavat asiakkaiden viihtyvyyttä ravintoloissa, kuinka ärsyttäviksi anniskelumääräykset koetaan ja onko eroja Alkon ja ravintoloiden omien määräysten välillä. Samalla

kartoitettiin suhtautumista anniskelu- ja alkoholipolitiikkaan yleensä ja sitä, miten niitä haluttaisiin kehittää.

Asiakkaiden ja henkilökunnan mielestä asiakkaiden tyytyväisyyttä ravintoloissa vähentävät eniten huono palvelu, ruuhkat ja tungos sekä huonosti käyttäytyvät asiakkaat. Eri-laiset määräykset ja valvonta eivät vaikuttaneet tyytyväisyyteen lähes-

kään yhtä paljon.

Asiakkailla näyttää olevan sellainen käsitys, että Alko kontrolloi ravintoloita tiiviimmin kuin todellisuudessa tapahtuu. Monet ravintoloiden omista määräyksistäkin pannaan Alkon kontolle, koska asiakkaat uskovat henkilökuntaa näin paremmin. Tutkimusta on selostettu tarkemmin Alkoholipolitiikka-lehden numerossa 5/1987.

Ravintolahenkilökunta

Edellisen vuoden tapaan ravintolahenkilökunnan määrä kasvoi (taulukko 9). Erityisesti tarjoilijoiden ja keittiöhenkilökunnan määrä on kasvanut 1980-luvulla. Tarjoilijoiden määrän lisäys on ollut lähes kaksi tuhatta ja keittiöhenkilökunnan määrän noin tuhat vuodesta 1980. Majoitushenkilökunnan määrän lisäys on ollut 854 ja soittajien ym. esiintyjien määrä on kahdeksassa vuodessa pudonnut lähes puoleen eli 507:ään. Vahtimestarien määrä on vähentynyt 326:lla. Henkilökunnan määrän muutokset heijastelevat hyvin myöntämispolitiikkaa ja ravintolalaitoksen rakenteen muuttumista. Osa-aikahenkilöstön määrä kasvoi 18 % viime vuonna.

Juhani Hakala